

Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava
Fakulta stavební

Přednáška z předmětu: Speciální numerické metody

Téma č.1: Přenosové matice

doc. Ing. Martin Krejsa, Ph.D.

Obsah

1. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Obsah

1 Přenosové matice	3
1.1 Odvození	4
1.2 Zatížení	8
1.2.1 Spojité zatížení	10
1.3 Příklady na procvičení	12
Literatura	23

Obsah

2. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Kapitola 1

Přenosové matice

Cíle

Kapitola je zaměřena na:

- seznámení s přenosovými maticemi,
- teoretického pozadí přenosových matic a jejich odvození,
- jejich využití pro výpočet průběhů vnitřních sil a deformací na prutech konstrukce, řešené např. obecnou deformační metodou.

Přenosové matice se používají nejčastěji pro výpočet průběhů složek vnitřních sil a složek přetvoření na jednotlivých prutech stavebních nosných konstrukcí. Jedná se o relativně moderní výpočetní metodu, která se v praxi uplatnila až s možností využití počítačů k technickým výpočtům.

Obsah

3. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Použití přenosových matic je široké. Lze je použít s dostatečnou přesností i pro řešení prutů zakřivených nebo pro pruty s proměnlivým průřezem. Uplatnění nachází i při odvození tuhostních matic.

1.1. Odvození

Pro odvození přenosových matic je nutné nejprve definovat prizmatický dílek o nenulové délce d a stálého průřezu, který byl vyjmutý z obecně namáhaného obecného prutu. Pro tento dílek je nutné také definovat lokální kartézský a pravotočivý souřadnicový systém os y_i , kde osa y_1 bude osou těžištní a osy y_2, y_3 hlavními osami setrvačnosti.

Na začátku tohoto dílku d nechť leží bod m a na konci bod n , přičemž platí $y_{1,m} < y_{1,n}$. Za předpokladu nejobecnějšího případu, t.j. prutu prostorového rámu, lze definovat v bodě m subvektor všech šesti složek vnitřních sil:

$$\{S\}_m = \{M_{1,m}, M_{2,m}, M_{3,m}, P_{1,m}, P_{2,m}, P_{3,m}\}^T, \quad (1.1)$$

kde M jsou složky momentové a P složky silové. Z možných rovnovážných dvojic těchto složek vnitřních sil lze vybrat na začátek i na konec dílku pouze ty, jimiž působí odňaté části prutu na vyšetřovaný dílek. Na konci dílku d nechť mají vektory kladných složek vnitřních sil shodný smysl s kladnými poloosami y_i a na začátku dílku smysl opačný.

Obdobně lze definovat v bodě m subvektor všech šesti složek přetvoření:

$$\{\delta\}_m = \{\varphi_{1,m}, \varphi_{2,m}, \varphi_{3,m}, v_{1,m}, v_{2,m}, v_{3,m}\}^T, \quad (1.2)$$

kde φ jsou složky rotací a v složky translací styčnicku. Kladné složky rotací a translací mají na začátku i na konci dílku d smysl shodný s kladnými poloosami y_i .

Obsah

4. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Je vhodné připomenout, že posouvající síly nepůsobí v těžišti průřezu, ale prochází středem smyku, což je bod, k němuž musí být definováno zatížení kroutícím momentem. Zároveň se jedná o bod průřezu, který se při kroucení prutu v rovině průřezu neposune.

Budou-li známy všechny prvky obou subvektorů (1.1) a (1.2), lze přesně popsat stav analyzovaného průřezu. Proto lze definovat tzv. *stavový vektor* průřezu p :

$$\{St\}_p = \left\{ \{S\}_p^T, \{\delta\}_p^T \right\}^T. \quad (1.3)$$

Počáteční bod střednice dílku d je stále bod m a bod koncový n . Lze předpokládat, že na prutu, z něhož byl vybrán dílek d , existuje nějaké silové nebo deformační zatížení. V případě, že mezi body m a n nepůsobí žádné zatížení, nelze předpokládat rovnost obou vektorů $\{St\}_m$ a $\{St\}_n$. Je proto nutné uvažovat závislost obou vektorů ve tvaru maticového součinu:

$$\{St\}_n = [Pr]_{m,n} \cdot \{St\}_m, \quad (1.4)$$

kde $[Pr]_{m,n}$ je tzv. přenosovou maticí stavového vektoru bodu m do bodu n . Pro prut prostorového rámu se jedná o čtvercovou matici typu 12x12. Pro jiné typy prutových konstrukcí (rovinný rám, rošt, atd.) se počet prvků subvektorů (1.1) a (1.2) i typ přenosové matice příslušným způsobem zredukuje.

Přenosová matice $[Pr]$ se skládá ze čtyř submatic $[pr]_{i,j}$:

$$[Pr] = \begin{bmatrix} [pr]_{1,1} & [pr]_{1,2} \\ [pr]_{2,1} & [pr]_{2,2} \end{bmatrix}, \quad (1.5)$$

kde submatice $[pr]_{1,2}$ je nulová, neboť ze statických podmínek vyplývá, že na přetvoření bodu m nemohou mít obecně vliv vnitřní síly bodu n .

Obsah

5. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Rozepsáním vztahu (1.5) lze získat:

$$\begin{aligned} \{S\}_n &= [pr]_{1,1} \cdot \{S\}_m, \\ \{\delta\}_n &= [pr]_{2,1} \cdot \{S\}_m + [pr]_{2,2} \cdot \{\delta\}_m. \end{aligned} \quad (1.6)$$

Z uvedeného rozepsání (1.6) je zřejmé, že prvky submatice $[pr]_{1,1}$ lze získat ze statických podmínek rovnováhy ve tvaru:

$$[pr]_{1,1} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & d \\ 0 & 0 & 1 & 0 & -d & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}. \quad (1.7)$$

Prvky submatice $[pr]_{2,2}$ jsou dány geometrií pohybu nepřetvořeného dílku jako tuhého tělesa ve tvaru:

$$[pr]_{2,2} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & d & 0 & 1 & 0 \\ 0 & -d & 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}. \quad (1.8)$$

Obsah

6. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Prvky submatice $[pr]_{2,1}$ jsou dány podmínkami fyzikálními, resp. geometrickými. Lze ji odvodit ve tvaru:

$$[pr]_{2,1} = \begin{bmatrix} \frac{d}{GI_t} & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & \frac{d}{EI_2} & 0 & 0 & 0 & \frac{d^2}{2EI_2} \\ 0 & 0 & \frac{d}{EI_3} & 0 & \frac{-d^2}{2EI_3} & 0 \\ 0 & 0 & 0 & \frac{d}{EA} & 0 & 0 \\ 0 & 0 & \frac{d^2}{2EI_3} & 0 & \frac{-d^3}{6EI_3} + \frac{d}{GA_2} & 0 \\ 0 & \frac{-d^2}{2EI_2} & 0 & 0 & 0 & \frac{-d^3}{6EI_2} + \frac{d}{GA_3} \end{bmatrix}, \quad (1.9)$$

kde E , G jsou moduly pružnosti v tahu a prostém tlaku, resp. ve smyku použitého materiálu, d je délka přenosu, I_t je moment tuhosti v kroucení, A je plocha průřezu, I_2 je centrální moment setrvačnosti k ose y_2 , I_3 je centrální moment setrvačnosti k ose y_3 , A_2 je redukovaná plocha průřezu pro uplatnění práce posouvající síly P_2 a A_3 je redukovaná plocha průřezu pro uplatnění práce posouvající síly P_3 .

Tímto je základní přenosová matice zcela definovaná.

Z vlastního odvození vyplývá, že při záměně poloh bodů m a n by v přenosové matice byla použita hodnota $-d$ místo d , jinak se ostatní prvky matice nemění. Z tohoto důvodu je matice $[Pr]_{n,m}$ shodná s maticí $[Pr]_{m,n}$, pouze prvky s lichou mocninou d mají opačné znaménko.

Pokud by za uvažovaným dílkem mn následoval dílek nk se stejným tvarem průřezu a s rovnoběžnými osami y_i , pak lze pokračovat v dalším přenosu, přičemž lze získat stavový vektor:

$$\{St\}_k = [Pr]_{n,k} \cdot \{St\}_n = [Pr]_{n,k} \cdot [Pr]_{m,n} \cdot \{St\}_m. \quad (1.10)$$

Obsah

7. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Při přímém přenosu z bodu m do bodu k však platí:

$$\{St\}_k = [Pr]_{m,k} \cdot \{St\}_m \quad (1.11)$$

a z porovnání obou výrazů (1.10) a (1.11) vyplývá:

$$[Pr]_{m,k} = [Pr]_{n,k} \cdot [Pr]_{m,n} . \quad (1.12)$$

Lze tedy tvrdit, že součin dvou přenosových matic, sestavených pro dva u sebe ležící prvky se shodným (konstantním) průřezem a shodným směrem průvodního trojhranu setrvačnosti, není nutno provádět. Místo něj lze sestavit výslednou přenosovou matici pro délku, jež délkově i znaménkově odpovídá přenosu z bodu, jenž je totožný s prvním indexem druhé matice do bodu, jenž je totožný s druhým indexem první matice.

1.2. Zatížení

Pozornost je nutné věnovat i zatížení. Pro další odvození lze předpokládat, že v jistém bodě m působí jako osamělé účinky všechny složky obecného zatěžovacího momentu N a obecné zatěžovací síly Q .

Složku momentu lze považovat za kladnou tehdy, jestliže její vektor má shodný smysl s kladnou poloosou y_i . Pro složku síly necht' platí totéž. Všechny tyto složky lze seřadit do vektoru:

$$\{Zg\}_m = \{N_{m,1}, N_{m,2}, N_{m,3}, Q_{m,1}, Q_{m,2}, Q_{m,3}\}^T . \quad (1.13)$$

V témže bodě m působí současně jako osamělé deformační zatížení všechny složky obecného vektoru rotace R a obecného vektoru translace T . I tyto všechny složky lze seřadit do

Obsah

8. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

vektoru:

$$\{Z\delta\}_m = \{R_{m,1}, R_{m,2}, R_{m,3}, T_{m,1}, T_{m,2}, T_{m,3}\}^T . \quad (1.14)$$

Složky vektoru rotace i složky vektoru translace jsou kladné tehdy, odpovídá-li jejich smysl smyslu orientace kladné poloosy.

Kompletní vektor singulárního zatížení bodu m lze definovat ve tvaru:

$$\{Z\}^T = \{-\{Zg\}_m^T, \{Z\delta\}_m^T\} . \quad (1.15)$$

Záporné znaménku u vektoru $\{Zg\}$ je vynuceno tím, že normální stavový vektor obsahuje vnitřní síly vlastního dílku (např. síly, jimiž působí uzel na styčnick), kdežto v tomto vektoru jsou obsaženy složky, působící na uzel. Tyto složky se liší znaménkem.

V dalším výpočtu necht' ve vzdálenosti l_Q v bodě o působí na vyšetřovaném dílku vektor $\{Z\}$ singulárních zatěžovacích účinků.

Na začátku dílku v bodě m platí stavový vektor $\{St\}_m$. Na konci první části (před působením zatížení) se změnil na stavový vektor $\{St\}_o$ daný výrazem $[Pr]_{m,o} \cdot \{St\}_m$. Těsně za působištem zatížení se však změnil jeho hodnota o $\{Z\}$, takže na začátku tohoto dílku má stavový vektor $\{St\}_o$ velikost $[Pr]_{m,o} \cdot \{St\}_m + \{Z\}_o$. Na konci dílku v bodě n má stavový vektor hodnotu:

$$\begin{aligned} \{St\}_n &= [Pr]_{o,n} \cdot ([Pr]_{m,o} \cdot \{St\}_m + \{Z\}_o) = \\ &= [Pr]_{o,n} \cdot [Pr]_{m,o} \cdot \{St\}_m + [Pr]_{o,n} \cdot \{Z\}_o \end{aligned} \quad (1.16)$$

a s přihlédnutím ke vztahu (1.12) je možno provést úpravu:

$$\{St\}_n = [Pr]_{m,n} \cdot \{St\}_m + [Pr]_{o,n} \cdot \{Z\}_o . \quad (1.17)$$

Obsah

9. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Pokud by zatěžovací vektor ležel v bodě n , pak by přenosový vztah nabýval tvaru:

$$\{St\}_n = [Pr]_{m,n} \cdot \{St\}_m + \{Z\}_n . \quad (1.18)$$

Porovnáním vztahů (1.17) a (1.18) lze zjistit platnost $\{Z\}_n = [Pr]_{o,n} \cdot \{Z\}_o$. Znamená to, že zatěžovací vektor lze rovněž přenášet pomocí přenosové matice a zatěžovací vektor bodu o lze nahradit staticky a deformačně ekvivalentním zatěžovacím vektorem působícím v jiném bodě. Pro takový vektor platí např.:

$$\{Z\}_n = [Pr]_{o,n} \cdot \{Z\}_o \quad (1.19)$$

nebo

$$\{Z\}_m = [Pr]_{o,m} \cdot \{Z\}_o , \quad (1.20)$$

kde $[Pr]_{o,m}$ je přenosová matice sestavená pro délku přenosu $d = y_m - y_o < 0$.

1.2.1. Spojité zatížení

Nyní necht' na délce d_z působí zatěžovací vektor spojitého zatížení, jehož intenzitu lze vyjádřit mocninnou řadou ve tvaru:

$$\begin{aligned} \{z\} &= \{z_0\} + y \cdot \{z_1\} + y^2 \cdot \{z_2\} + y^3 \cdot \{z_3\} + \dots + y^k \cdot \{z_k\} = \\ &= \sum_{i=0}^k y^i \cdot \{z_i\} , \end{aligned} \quad (1.21)$$

Obsah

10. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

kde počátek nezávislé proměnné y necht' je totožný s levým okrajem působícího zatížení. Z tohoto spojitého zatížení lze jakékoliv diferenciální zatížení nahradit ekvivalentním zatížením na jeho počátku pomocí přenosu $d\{z\}_0 = [Pr]_{y,0} \cdot \sum_{i=0}^k y^i \cdot \{z_i\} \cdot dy$. Celé toto zatížení lze tedy nahradit staticky a deformačně ekvivalentním vektorem singulárního zatížení na počátku zatěžovacího intervalu ve tvaru:

$$\{Z\}_0 = \sum_{i=0}^k \int_0^{d_z} [Pr]_{y,0} \cdot y^i \cdot dy \cdot \{z_i\} = \sum_{i=0}^k \begin{bmatrix} [pr]_{1,1}^i & [0] \\ [pr]_{2,1}^i & [pr]_{2,2}^i \end{bmatrix} \cdot \{z_i\}, \quad (1.22)$$

kde jednotlivé submatice $[pr]^i$ nabývají tvar:

$$[pr]_{1,1}^i = \begin{bmatrix} \frac{d_z^{i+1}}{i+1} & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & \frac{d_z^{i+1}}{i+1} & 0 & 0 & 0 & \frac{-d_z^{i+2}}{i+2} \\ 0 & 0 & \frac{d_z^{i+1}}{i+1} & 0 & \frac{d_z^{i+2}}{i+2} & 0 \\ 0 & 0 & 0 & \frac{d_z^{i+1}}{i+1} & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & \frac{d_z^{i+1}}{i+1} & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & \frac{d_z^{i+1}}{i+1} \end{bmatrix}, \quad (1.23)$$

Obsah

11. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

$$[pr]_{2,2}^i = \begin{bmatrix} \frac{d_z^{i+1}}{i+1} & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & \frac{d_z^{i+1}}{i+1} & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & \frac{d_z^{i+1}}{i+1} & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & \frac{d_z^{i+1}}{i+1} & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -\frac{d_z^{i+2}}{i+2} & 0 & \frac{d_z^{i+1}}{i+1} & 0 \\ 0 & \frac{d_z^{i+2}}{i+2} & 0 & 0 & 0 & \frac{d_z^{i+1}}{i+1} \end{bmatrix} \quad (1.24)$$

a

$$[pr]_{2,1}^i = \begin{bmatrix} \frac{-d_z^{i+2}}{GI_t \cdot (i+2)} & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & \frac{-d_z^{i+2}}{EI_2 \cdot (i+2)} & 0 & 0 & 0 & \frac{d_z^{i+3}}{2EI_2 \cdot (i+3)} \\ 0 & 0 & \frac{-d_z^{i+2}}{EI_3 \cdot (i+2)} & 0 & \frac{-d_z^{i+3}}{2EI_3 \cdot (i+3)} & 0 \\ 0 & 0 & 0 & \frac{-d_z^{i+2}}{EA \cdot (i+2)} & 0 & 0 \\ 0 & 0 & \frac{d_z^{i+3}}{2EI_3 \cdot (i+3)} & 0 & \frac{d_z^{i+4}}{6EI_3 \cdot (i+4)} - \frac{d_z^{i+2}}{GA_2 \cdot (i+2)} & 0 \\ 0 & \frac{-d_z^{i+3}}{2EI_2 \cdot (i+3)} & 0 & 0 & 0 & \frac{d_z^{i+4}}{6EI_2 \cdot (i+4)} - \frac{d_z^{i+2}}{GA_3 \cdot (i+2)} \end{bmatrix} \quad (1.25)$$

1.3. Příklady na procvičení

Pro přiblížení použití přenosových matic následuje několik demonstračních příkladů.

Obsah

12. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Příklad 1.1. Určete průběh posouvajících sil, ohybových momentů, pootočení a průhybu na prostém nosníku délky L , který je ve třetině rozpětí zatížen osamělým břemenem velikosti Q . Nosník rozdělte na 12 dílků délky $d = \frac{L}{12}$.

Řešení. V daném případě se jedná o namáhání rovinným ohybem (např. kolem osy y_3). Z šesti složek vnitřních sil jsou nenulové pouze $M_{m,3}$ a $P_{m,2}$, ze složek přetvoření pouze $\varphi_{m,3}$ a $v_{m,2}$. V obou případech je to třetí a pátý prvek subvektorů (1.1) a (1.2). U odvozených matic bude proto do výpočtu vstupovat pouze třetí a pátý sloupec a řádek (ostatní prvky jsou nulové a mohou být tedy vypuštěny).

Základní přenosové submatice budou mít tedy výsledný tvar:

$$[pr]_{1,1} = \begin{bmatrix} 1 & -d \\ 0 & 1 \end{bmatrix}, \quad (1.26)$$

$$[pr]_{2,1} = \frac{d}{EI_3} \cdot \begin{bmatrix} 1 & \frac{-d}{2} \\ \frac{d}{2} & \frac{-d^2}{6} + \frac{EI_3}{GA_2} \end{bmatrix} \quad (1.27)$$

a

$$[pr]_{2,2} = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ d & 1 \end{bmatrix}. \quad (1.28)$$

Při řešení lze vyjít ze skutečnosti, že stavový vektor na konci nosníku je možno získat jako funkci stavového vektoru na začátku nosníku a daného zatížení. Lze pak uplatnit okrajové podmínky (nulový ohybový moment a nulový průhyb na obou koncích) a určit nenulové hodnoty stavových vektorů na obou koncích nosníku.

Obsah

13. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Pro jednoduchost stavový vektor na začátku nosníku bude zadán:

$$\{St\}_{y_1=0} = \left\{ 0, \frac{2}{3} \cdot Q, \frac{5}{81} \cdot \frac{Q \cdot L^2}{EI_3}, 0 \right\}^T. \quad (1.29)$$

Pokud je žádoucí získat průběhy vnitřních sil a přetvárných veličin např. po dvanáctinách rozpětí, bude nutné sestojit přenosovou matici pro $d = \frac{L}{12}$ ve tvaru:

$$[Pr]_{y_1=0, y_1=12} = \begin{bmatrix} 1 & -\frac{L}{12} & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ \frac{L}{12EI_3} & -\frac{L^2}{288EI_3} & 1 & 0 \\ \frac{L^2}{288EI_3} & \frac{-L^3}{10368EI_3} + \frac{L}{12GA_2} & \frac{L}{12} & 1 \end{bmatrix}. \quad (1.30)$$

Touto maticí se vynásobí vždy zleva stávající vektor, čímž vznikne vektor v dalším bodě. Ve třetině rozpětí se stavový vektor opraví o vektor zatížení $\{Z\}_{y_1=4} = \{0, -Q, 0, 0\}^T$ a pokračuje se v přenosu až do konce nosníku.

Celý výpočetní postup lze provést např. s využitím následujícího skriptu, kde byly zadány také konkrétní vstupní údaje. Pro názornost je v tomto skriptu uveden detailní popis algoritmu s využitím komentářů za znakem %:

```
% Příklad 1 - průběh vnitřních sil a přetvárných veličin na prostém
% nosníku od osamělého břemene, které působí ve třetině rozpětí
clc;
clear;
% Vstupní údaje
L=6;           % rozpětí [m]
```


Obsah

14. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

```

b=0.05;           % šířka obdélníkového průřezu [m]
h=0.2;           % výška obdélníkového průřezu [m]
A=b*h;           % průřezová plocha obdélníkového průřezu [m^2]
I=1/12*b*h^3;    % moment setrvačnosti obdélníkového průřezu [m^4]
E=9.5*10^9;      % modul pružnosti v tahu a prostém tlaku,
                 % listnaté dřeviny, třída pevnosti D18 [Pa]
G=0.59*10^9;    % modul pružnosti ve smyku,
                 % listnaté dřeviny, třída pevnosti D18 [Pa]
Av=0.833*A;     % smyková plocha obdélníkového průřezu [m^2]
Q=10*10^3;      % Velikost bodového zatížení [N]
y1Q=L/3;        % Souřadnice působíště zatížení [m]
n=12;           % Počet dílků na prutu
d=L/n;          % Šířka dílku [m]
% Přenosová matice pro d
Pr=[1 -d 0 0; 0 1 0 0;
    d/(E*I) -d^2/(2*E*I) 1 0;
    d^2/(2*E*I) -d^3/(6*E*I)+d/(G*Av) d 1];
% Stavový vektor v bodě y1=0
St=[0 2/3*Q 5*Q*L^2/(81*E*I) 0]';
Z=[0 -Q 0 0]';   % Vektor zatížení
kolik=1;         % kolik bylo určeno hodnot průběhů
y1(kolik)=0;    % aktuální souřadnice y1
M(kolik)=St(1); % velikost ohybového momentu
V(kolik)=St(2); % velikost posouvající síly
fi(kolik)=St(3); % velikost pootočení
w(kolik)=St(4); % velikost průhybu

```


Obsah

15. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

```

for i=1:n
    kolik=kolik+1;
    St=Pr*St;
    y1(kolik)=y1(kolik-1)+d; % aktuální souřadnice y1
    M(kolik)=St(1); % velikost ohybového momentu
    V(kolik)=St(2); % velikost posouvající síly
    fi(kolik)=St(3); % velikost pootočení
    w(kolik)=St(4); % velikost průhybu
    if (y1Q>y1(kolik-1))&(y1Q<=y1(kolik)) % Účinek zatížení
        kolik=kolik+1;
        St=St+Z;
        y1(kolik)=y1(kolik-1); % aktuální souřadnice y1
        M(kolik)=St(1); % velikost ohybového momentu
        V(kolik)=St(2); % velikost posouvající síly
        fi(kolik)=St(3); % velikost pootočení
        w(kolik)=St(4); % velikost průhybu
    end;
end;
% Vykreslení výsledných průběhů vnitřních sil a přetvoření
figure
subplot(2,2,1) % Graf v 1.kvadrantu v rastru 2 x 2 - Vz
hold on
plot(y1,V/1000,'r-','LineWidth',2);
title('\fontsize{12}Průběh posouvající síly \itV_{z}(x)');
xlabel('x [m]');

```


Obsah

16. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno


```
ylabel('Vz(x) [kN]');
stem(y1,V/1000,'r-','marker','none');
hold off
subplot(2,2,2)      % Graf ve 2.kvadrantu v rastru 2 x 2 - M
hold on
plot(y1,M/1000,'m-','LineWidth',2);
title('\fontsize{12}Průběh ohybových momentů \itM_{y}(x)');
xlabel('x [m]');
ylabel('My(x) [kNm]');
% set(gca,'YDir','reverse');
stem(y1,M/1000,'m-','marker','none');
hold off
subplot(2,2,3)      % Graf ve 3.kvadrantu v rastru 2 x 2 - fi
hold on
plot(y1,fi/pi*180,'b-','LineWidth',2);
title('\fontsize{12}Graf pootočení \it\phi_{y}(x)');
xlabel('x [m]');
ylabel('fi(x) [deg]');
stem(y1,fi/pi*180,'b-','marker','none');
hold off
subplot(2,2,4)      % Graf ve 4. kvadrantu v rastru 2 x 2 - w
hold on
plot(y1,w*1000,'k-','LineWidth',2);
title('\fontsize{12}Graf ohybové čáry \itw_{z}(x)');
xlabel('x [m]');
```

[Obsah](#)[17. strana ze 23](#)[Zavřít dokument](#)[Konec](#)[Celá obrazovka/Okno](#)

```
ylabel('w(x) [mm]');
set(gca,'YDir','reverse');
stem(y1,w*1000,'k-','marker','none');
hold off
```

Zobrazení okna s výslednými průběhy vnitřních sil a přetvoření je zobrazen na obrázku 1.1. ▲

Příklad 1.2. Při výpočtu se zanedbáním práce posouvajících sil lze v submatici (1.27) vynulovat člen $\frac{EI_3}{GA_2} = 0$, resp. v matici (1.30) zlomek $\frac{L}{12GA_2} = 0$, což se projeví na výsledných přetvořeních. Porovnejte s výsledky příkladu 1.1.

Příklad 1.3. Podobně jako v příkladu 1.1 určete průběh posouvajících sil, ohybových momentů, pootočení a průhybu na jednostranně vlevo vetknutém staticky neurčitým nosníku délky L , který je ve třetině rozpětí zatížen osamělým břemenem velikosti Q . Nosník rozdělte na 12 dílků délky $d = \frac{L}{12}$.

Řešení. Stavový vektor na začátku nosníku se rovná:

$$\{St\}_{y_1=0} = \left\{ \frac{5}{27 + 81 \cdot \frac{EI_3}{GA_2 \cdot L^2}} \cdot Q \cdot L, \frac{23 + 54 \cdot \frac{EI_3}{GA_2 \cdot L^2}}{27 + 81 \cdot \frac{EI_3}{GA_2 \cdot L^2}} \cdot Q, 0, 0 \right\}^T. \quad (1.31)$$

Zbývající výpočet je již identický s řešením příkladu 1.1.

Zobrazení okna s výslednými průběhy vnitřních sil a přetvoření pro počet dílků $n = 60$ je zobrazen na obrázku 1.2. ▲

Obsah

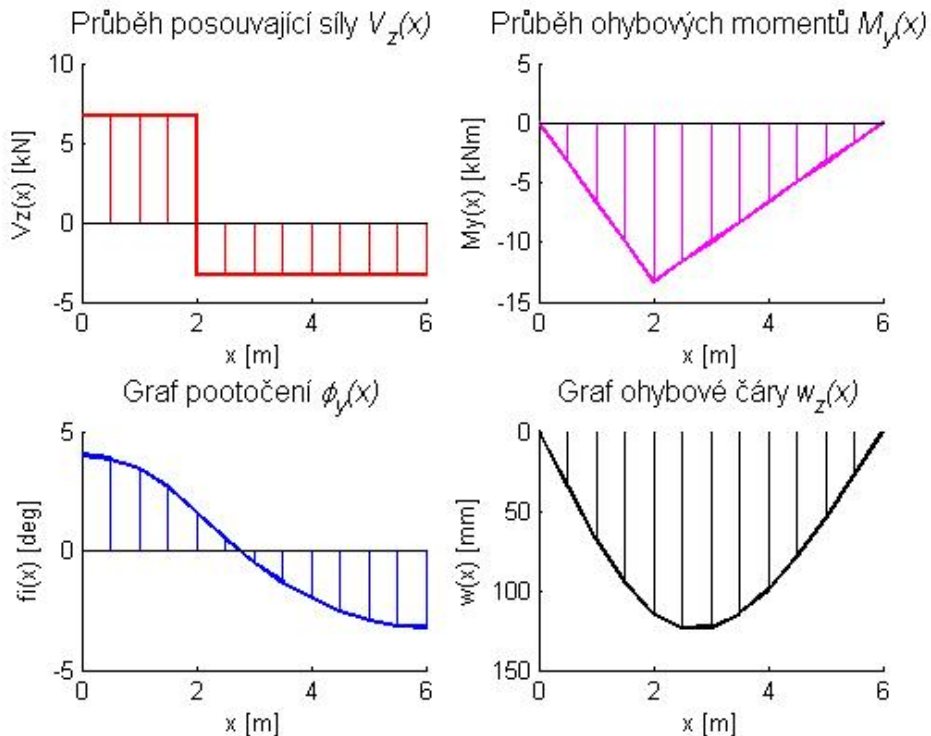
18. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Obr. 1.1 Průběhy vnitřních sil a přetvoření na nosníku z příkladu 1.1

Obsah

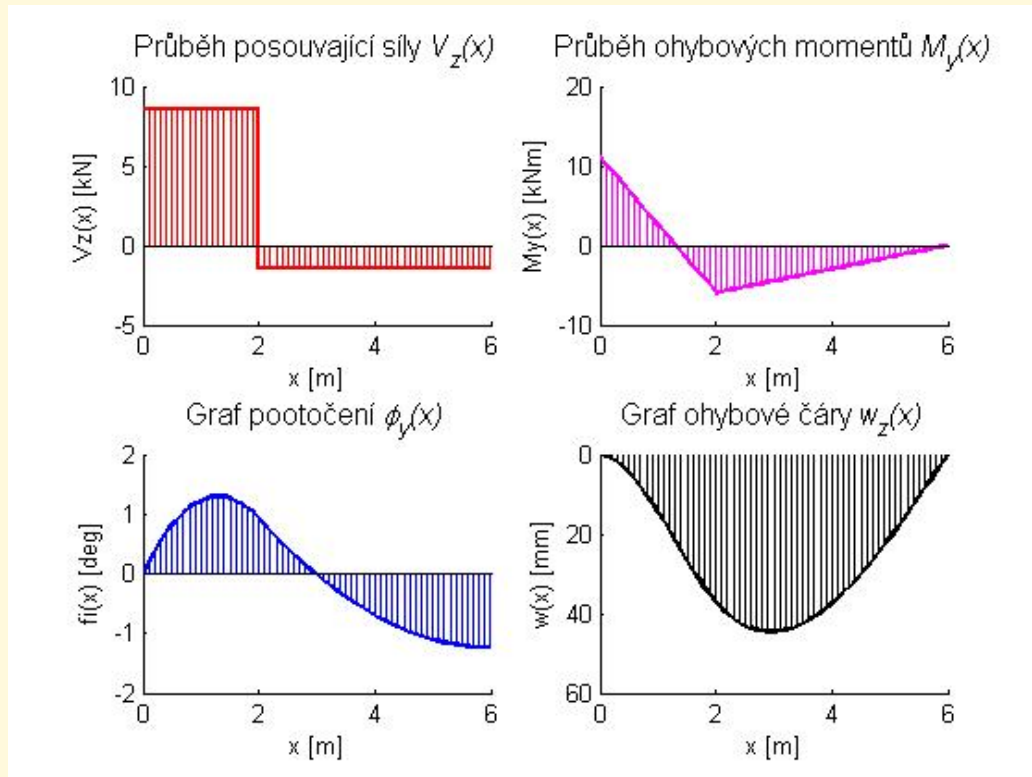
19. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Obr. 1.2 Průběhy vnitřních sil a přetvoření na nosníku z příkladu 1.3

Obsah

20. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Poznámka 1.4. U staticky neurčitého nosníku se případné zanedbání nebo nerespektování práce posouvajících sil projeví kromě velikosti přetvárných veličin také na velikosti vnitřních sil.

Pro zájemce

S využitím odvozených vztahů v kap. 1.2.1 lze stanovit průběhy vnitřních sil a přetvoření také na prutech zatížených spojitým zatížením (konstantním nebo lichoběžníkovým).

Pro zájemce

Celý výpočetní postup lze uplatnit např. pro určení průběhů vnitřních sil a přetvárných veličin u prutových konstrukcí řešených obecnou deformační metodou. Stavový vektor na začátku každého z prutů pak lze sestavit na základě výsledných hodnot vnitřních sil a uzlových přetvoření.

Poznámka 1.5. Přenosových matic lze využít také pro řešení prutů proměnlivého průřezu. V takovém případě lze v každém dílku předpokládat konstantní průřezové charakteristiky totožné se skutečnými vlastnostmi průřezu v polovině dílku. Takové řešení sice nelze považovat za absolutně přesné, dává ale výsledky s dostatečnou přesností.

Poznámka 1.6. Podobně lze řešit i nosníky zakřivené, přičemž lze střednici nahradit polygonem velmi krátkých úseček, jež jsou považovány za přímé. V takovém případě po zadání stavového vektoru na konci dílku je nutné provést transformaci do souřadnicového systému, v němž je vyjádřeno případné zatížení uzlů.

Po přičtení vektoru zatížení se provede další transformace do systému os průvodního trojhranu setrvačnosti dalšího dílku a takto upravený vektor se využije pro přenos na dalším

Obsah

21. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

dílku. Při této transformaci se bere v úvahu i eventuální změnu polohy středu křivosti nebo excentrické připojení dalšího dílku.

Poznámka 1.7. Zvětšování počtu dílků (zmenšování délek přenosu) má pozitivní dopad na výsledky, protože se zvyšuje přesnost. Existuje však hranice, po níž se výsledky začnou opět zhoršovat v důsledku negativního vlivu zaokrouhlovacích chyb. Vyzkoušejte např. na skriptu uvedeném u příkladu 1.1 pro počet dílků $n = 12, 60, 120, 600$ a 1200 . Sledujte přitom hodnotu ohybového momentu a průhybu na konci nosníku.

Obsah

22. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno

Literatura

- [1] MATLAB. Programový systém pro provádění matematických výpočtů. Komerční software, verze R2014b. [on-line]. <<http://www.mathworks.com>>. The MathWorks, únor 2015.
- [2] Sigmon K. *MATLAB Primer CZ*. Elektronický manuál programového systému MATLAB. Druhé vydání. [on-line]. <<https://artax.karlin.mff.cuni.cz/~beda/cz/matlab/primercz/matlab-primer.html>>. Department of Mathematics, University of Florida, 1989, 1992. Z anglického originálu přeložil Petr Klášterecký.

Obsah

23. strana ze 23

Zavřít dokument

Konec

Celá obrazovka/Okno